ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2019/HC-A/455
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ނޫރާނީ ކެޕިޓަލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް
- އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް: އަބްދުއްރަޙީމް ޙަސަން ކަނބުރުގެ، ރ.އިނގުރައިދޫ
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފު އުފެދިގެން ހުށަހެޅޭ މައްސަލަ

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު ފާޠިމަތު ފަރްހީޒާ

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް

ނިމުނު ތާރީޚް: 02 ޞަފަރު 1446 / 06 އޯގަސްޓް 2024

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓަރީ ކުރެވުނު ތާރީޚް: 13 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1441 / 12 ނޮވެމްބަރު 2019

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- ނަންބަރު: 1888/Cv-C/2018
- ނިންމި ކޯޓު: ސިވިލް ކޯޓު
- ބާވަތް: އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފު އުފެދިގެން ހުށަހަޅާ މައްސަލަ
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް: 25 އޮކްޓޯބަރު 2018
- ނިމުނު ތާރީޚް: 04 ޖުލައި 2019

ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/HC-A/455 ޤަޟިއްޔާ

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް

ޝޫރާނީ ކޮޓެޖް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް

ޤާނޫނީ ވަކީލު: އެޗް.ހުސްނީ މުބާރިކް

އިސްތިއުނާފަށް ރައްދުވި ފަރާތް

ޢަބްދުއްރަޙީމް ޙަސަން

ވަކީލު: އެޗް.ޢަބްދުﷲ ޢަލީ

ސަލްޖަން ޗޭމްބަރސް

މަދަނީ- އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފު އުފެދުން- އެއްބަސްވުން މާނަކުރުން- natural justice- unjust enrichment- އިސްތިއުނާފީ
އޮޅިގަނޑު

ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ފަތްހިޔާގެ ރައުޔު:

ތަޢާރުފު:

1. މިއީ، ސިވިލް ކޯޓު ނަންބަރު 1888/Cv-C/2018 ދަޢުވާއާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ނޫރާނީ ކޮމްޕެނީ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް (މީގެ ފަހުން "ނޫރާނީ ކޮމްޕެނީ" ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތް") ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބަލާފައިވާ ދަޢުވާއެކެވެ.

2. މި ދަޢުވާގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތަކީ ރ.އިނގުރައިދޫ، ކަނބަލުގެ އަބްދުއްރަޙީމް ޙަސަން (މީގެ ފަހުން "އަބްދުއްރަޙީމް" ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް") އެވެ.

މައްސަލައިގެ ފަސްމަންޒަރު:

3. 01 ޖުލައި 2017 ގައި ނޫރާނީ ކޮމްޕެނީ (ފައިސާ ދީބަ ފަރާތް) އާއި އަބްދުއްރަޙީމް ޙަސަން (ފައިސާނަގާ ފަރާތް) އާ ދެމެދު ލިޔުމުން އެއްބަސްވުމެއް ވެފައިވެއެވެ.[1] މިއީ ރ.ބޮޑުފުޅު ރިސޯޓް ގޮތުގައި ކުރަންދެވޭ އިމާރާތް މަސައްކަތް ކުރުމަށް -/300,000ރ. (ތިންލައްކަ ރުފިޔާ) އަބްދުއްރަޙީމްގެ އަތުން ހޯދައި އަދި އެރިސޯޓްގެ ލީސްހޯލްޑް ރައިޓްސް ވިއްކުމުގެ ކަންކަމުގައި މުދުވެރިއެއްގެ ދައުރު އަދާކުރުމުގެ އުޖޫރައިގެ ގޮތުގައި USD200,000 (ދެލައްކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ދިނުމުގެ އެއްބަސްވުމެއް ކަނޑައަޅުމުގެ މަޤްސަދުގައި ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ލިޔެފައިވާ އެއްބަސްވުމެކެވެ.[2]

4. ފައިސާ ދައްކާނާ ގޮތުގެ ތަފްސީލުން ދެފަރާތް ދެމެދުގައި އެއްބަސްވެފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

2- ށ. މި އެގްރީމެންޓްގައި ސޮއިކުރާތާ -/300,000ރ. (ތިންލައްކަ ރުފިޔާ) ގެ ތެރެއިން -/150,000ރ. (އެއްލައްކަ ފަންސާސްހާސް ރުފިޔާ) ފައިސާ ދޭ ފަރާތުން ފައިސާ ދީބަ

[1] ދަޢުވާގެ ރިޕޯޓުގެ ޖަދުވަލުން 1 ގެ ދަށުގައި ހިމެނާފައިވާ "އެއްބަސްވުން"
[2] "އެއްބަސްވުން" ގެ 1 ވަނަ ޕެރެގްރާފް މަޤްސަދު

ފާރާބަނަށް ހަވާލު ކުރަންވާނެއެވެ. ބާކީ -/150,000ރ. (އެއްލައްކަ ފަންސާސްހާސް ރުފިޔާ) 10 ޑިސެމްބަރު 2017 ވަނަ ދުވަހު ހަވާލުކުރަންވާނެއެވެ.

ނ. މިއެގްރީމެންޓުގައި ސޮއިކުރާދުވަހު -/300,000ރ. (ތިންލައްކަ ރުފިޔާ) އަނބުރާ ދެއްކުމަށް ޗެކެއް ކޮށައި މިއެގްރީމެންޓުގައި ސޮއިކުރާތާ 60 ދުވަސް ތެރޭ ނަގައިގަތުން ފަރީޤާ ދީ ފާރާބަނަށް ދޭން ފަރީޤާ ލާޒިމް ފާރާބަނަށް އެއްބަސްވެއެވެ. އަދި މިފަރީޤާ އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު 60 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ނުލިބި އިތުރަށް ހިނގާ ކޮންމެ ދުވަހަކަށް -/3,000 (ތިންހާސް ރުފިޔާ) ދެއްކުމަށް ފަރީޤާ ލާޒިމް ފާރާބަނަށް އެއްބަސްވެއެވެ.

ރ. މިއެގްރީމެންޓުގައި ސޮއިކުރާދުވަހު USD200,000 (ދެލައްކަ ޔޫއެސް ޑޮލަރު) ދެއްކުމަށް ޗެކެއް ކޮށައި މިއެގްރީމެންޓުގައި ސޮއިކުރާތާ 60 ދުވަސް ތެރޭ ނަގައިގަތުން ފަރީޤާ ދީ ފާރާބަނަށް ދޭން ފަރީޤާ ލާޒިމް ފާރާބަނަށް އެއްބަސްވެއެވެ.

ބ. މިމާއްދާގެ (ނ) އަދި (ރ) ގައިވާގޮތަށް ފަރީޤާ ދެއްކުމުގައި ހަމަޖެހުނުނަމަ އުޞޫލަ މިފަރީޤާ ދެއްކުމަށް 2 ޗެކެއް ގެރެންޓީއަށް ދެއްކުމެވެ. މިޗެކެތަކާ އަދި 2 ވަ ޗެކްތަކުގެ ބަލަންސް ބޭންކުގައިވާ ގޮތަށްގައި ބާކީކޮށްދެއްވާނެއެވެ.

#	ޗެކް ނަންބަރު	އެކައުންޓް ނަންބަރު އަދި ނަން	ބޭންކް	ޗެކްގައިވާ އަދަދު
1	0000025	7701-121154-101 އަބްދުލް މުޙްސިން މުޙައްމަދު	ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް	-/300,000ރ. (ތިންލައްކަ ރުފިޔާ)
2	1292111	0012640159710201 އަބްދުލް މުޙްސިން މުޙައްމަދު	ސްޓޭޓް ބޭންކް އޮފް އިންޑިއާ	USD200,000 (ދެލައްކަ ޔޫ.އެސް ޑޮލަރު)

5. އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު 2 ޗެކުއިން ފަރީޤާ ނަގަމުން ބޭންކަށް ދިޔުމުން އެކައުންޓްގައި ފަރީޤާ ނެތީމާ، ޗެކްތައް ބައުންސްވެފައިވާ ކަމަށާއި، އެއްބަސްވުމާއި އެއްގޮތަށް ފަރީޤާ ލިބިފައިނުވާތީ، އެފަރީޤާއާއި އެއްބަސްވުމުގެ ދަޢުވާ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ހޯދުމަށް އަބްދުއްރަޙީމްގެ ފާރާބަނަށް ސިވިލް ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅިއެވެ.[3]

6. އެއީ އިސްތިއުނާފަށް ބެލެވުމުން ދިޔަ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1888/Cv-C/2018 ޤަޟިއްޔާއެވެ.

[3] އަބްދުއްރަޙީމްގެ ފާރާބަނަށް ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ދަޢުވާ ފޯމުގެ 7

ސިވިލް ކޯޓު މަރުޙަލާ:

7. އަބްދުއްރަޙީމްގެ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ދައުވާގައި އެދިފައިވަނީ، ޖުމުލަ -/1,013,000ރ.[4] (އެއްމިލިއަން ތޭރަހާސް ރުފިޔާ) އާއި USD200,000 (ދެލައްކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) އަދި، ނޫރާނީ ކާޒިމްގެ ފަރާތުން އަބްދުއްރަޙީމް އަށް ދޭންޖެހޭ ފައިސާކަމަށް ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައަޅައިދީ، އެފައިސާ އަބްދުއްރަޙީމަށް ދިނުމަށާއި، ނޫރާނީ ކާޒިމްގެ ފަރާތުން އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުވެފައިވާތީ، ދެފަރާތް ދެމެދު ވެފައިވާ އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް ގެންދިއުމަށްވާކަމަށް ކަނޑައަޅައި ޙުކުމްކޮށްދިނުމަށެވެ.[5]

8. ދައުވާގެ ޖަވާބުގައި ނޫރާނީ ކާޒިމްގެ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ދައުވާގައި ހުށަހަޅާ އެދިފައިވާ USD200,000 (ދެލައްކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) އަދި، އަބްދުއްރަޙީމް ކުރަން އެއްބަސްވެފައިވާ މަސައްކަތްތައް ކުރުމުން ދިނުމަށް އެއްބަސްވެފައިވާ އުޖޫރައެއްކަމުން އެމަސައްކަތްތައް ފުރިހަމަކުރެވިފައިނުވާ ހިނދު އެފައިސާއަދި، އަބްދުއްރަޙީމަށް ލިބެން ޖެހޭ އެއްޗެއް ނޫންކަމަށާއި، އަދި -/300,000 (ތިންލައްކަ ދިވެހި ރުފިޔާ) އަދި އޭގެ ޖޫރިމަނާއާއި، ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި އެއްބަސްވުމެއް ހިނގަމުން އައި ވިޔަފާރި މުޢާމަލާތްތަކުގެ އިތުރު ހަރަދު ބަލާއި ކުރުމަށް އެފަރާތުން ކުރެވުނު ދަރަނިއަކީ ވިޔަފާރި ވިޔަނު، މިޔާދު ބަލި، އަބްދުއްރަޙީމް ދަފުތަރުގައި އެއްބަސްވެ ކުރަމުން ގެންދިޔަ ތިޔާޝީޓު ގޮތުގެ މުޢާމަލާތުން ފައިދާކުރަމުން ވަނީސަމަ، އެފައިސާ ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅާ މުއްދަތުގެ މަތިން އަދި ކަންތައްތަކުގެ ތަފްސީލް ހުރި މިންވަރަކުން ދައުލަތުން ކަންތައްތައް އެއްބަސްވާކަމަށެވެ. އަދި ވަކިން ޚިޔާ އަބްދުއްރަޙީމަށް ދޭންޖެހޭ ފައިސާއެއްކަމަށް ނުދެކޭކަމަށެވެ.[6]

---

[4] މިފައިސާ ހިސާބު ކުރެވިފައިވާ ގޮތަށް ބަޔާންކުރެވިފައިވަނީ. އެއްބަސްވުމުގެ 1 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން، އަބްދުއްރަޙީމް ދިން -/300,000 ރ. (ތިންލައްކަ ރުފިޔާ) އާއި، އެއްބަސްވުމުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން -/300,000ރ. (ތިންލައްކަ ރުފިޔާ) އަސާސީ ނުލިބުމުގެ ސަބަބުން ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ގޮތުގައި 1 ސެޕްޓެމްބަރު 2017 އިން ފެށިގެން 10 ޑިސެމްބަރު 2018 އަށް ޖުމުލަ 221 ދުވަހަށް، ދުވާލަކަށް -/3,000 (ތިންހާސް ރުފިޔާ) ގެ ޖުމުލަ -/663,000ރ. (ހަލައްކަ ފަސްދޮޅަސްތިންހާސް ރުފިޔާ) އާއި، އެއްބަސްވުމުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ނޫރާނީ ކާޒިމް އިން ދިނުމަށް އެއްބަސްވެފައިވާ USD200,000 (ދެލައްކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) އާއި، އެއްބަސްވުމުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން، ވަކީލު ފީގެ ގޮތުގައި -/50,000ރ. (ފަންސާސްހާސް ރުފިޔާ)، އެއީ ޖުމުލަ -/1,013,000ރ. (އެއްމިލިއަން ތޭރަހާސް ރުފިޔާ) އާއި USD200,000 (ދެލައްކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު)

[5] އަބްދުއްރަޙީމްގެ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި "ދައުވާ ފޯމު" ގެ 12 "އެދޭގޮތް"

[6] ނޫރާނީ ކާޒިމްގެ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި "ދައުވާގެ ޖަވާބު ފޯމު" ގެ 8

9. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1888/Cv-C/2018 ދަޢުވާއާގައި އެކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ، އަންނަނިވި ގޮތައިންނެވެ.

"ދަންނަވާ، އިސްލާމް ޝަރީޢަތުގެ ނުހުކުމާކޮށް އެގޮތުގައި ހުށަހަޅާފައި، ރ.އިނގުރައިދޫ ކަނބޮޑުގެ، ޢަބްދުއްރަޙީމް ޙަސަން އާއި ދެމެދު ކުރިއަށް ޕާޓްނަރޝިޕް ބިޒިނަސް ތާރީޚު 01 ޖުލައި 2017 ގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އާއި (ނ) ގެ ދަށުން ޝަރާކާތް ކުރިއަށް ޕާޓްނަރޝިޕް ބިޒިނަސްގެ ދެއްކުމަށް އެއްބަސްވެފައިވާ ފައިސާ އެއްބަސްވެފައިވާ ގޮތަށް ދައްކައިނުދޭތީ، އެ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ދިނުމަށް އެއްބަސްވެފައިވާ -/300,000ރ. (ތިންލައްކަ ރުފިޔާ) އާއި، އެ ފައިސާ ނުދެއްކުމުގެ ސަބަބުން ޖޫރިމަނާގެ ގޮތުގައި ދައްކަންޖެހޭ -/663,000ރ. (ހަލައްކަ ފަސްދޮޅަސްތިން ހާސް ރުފިޔާ) އާއި، އެ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ދިނުމަށް އެއްބަސްވެފައިވާ -/USD 200,000 (ދެލައްކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) އަދި ޝަރާކާތް ކުރިއަށް ޕާޓްނަރޝިޕް ބިޒިނަސް ދައްކަންޖެހި ނުދައްކައިވާ ފައިސާކަމުގައި ކަނޑައަޅައި، މިފައިސާގެ އިތުރުން ޢަބްދުއްރަޙީމް ޙަސަން ހުކުމުގެ އަދިވެސް ދޭންޖެހޭ ވަކިފުޅުގެ ފައިދާ އަދި ގެއްލުންތަކުގެ ފައިސާއާއެކު މިމައްސަލައިގައި ހުކުމްކުރެވިފައިވާ ތަންފީޒުކުރަން އަމުރުކުރަން ނިންމުމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/89 ދަޢުވާއާ ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ނ) އަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، އެފައިސާއަކީ އަދި ނަގައިދެވޭނެ ގޮތް ފައިސާއެއް ކަމަށްނުވާތީ، މި މައްސަލައިގައި ސާބިތުވެފައިވާ އެކުލެވިގެން -/963,000ރ. (ނުވަ ލައްކަ ފަސްދޮޅަސްތިން ހާސް ރުފިޔާ) އާއި -/USD 200,000 (ދެލައްކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ޢަބްދުއްރަޙީމް ޙަސަން އަށް ތިބިދިރިހުރުމަށްކަމަށް، މިފައިސާ މިއަދު 04 ޖުލައި 2019 އިން ފެށިގެން ކަނޑައެޅި މަހަކު ޤިސްތުވެގެން އެ މަރަކަނޑޭނީ މިންވަރު މިކޯޓަށް ދައްކަމުންދާގޮތަށް މިފައިސާ އެކު ޖުމްލަ 06 (ހައެއް) މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި އެއްކޮށް ދައްކައި ހަމަޖެއްސުމަށް ޝަރާކާތް ކުރިއަށް ޕާޓްނަރޝިޕް ބިޒިނަސް އަންގައި ޙުކުމްކޮށްފީމެވެ."

10. ސިވިލް ކޯޓުގެ މި ނިންމުން ބާޠިލްކޮށްދިނުމަށް އަސްލުކޮށްގައި އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކޮށްފައެވެ.

10.1 ޢަބްދުއްރަޙީމްގެ ފަރާތުން ދައްކަމުގައި ކޯޓުން އަދިކަމާ USD200,000 (ދެލައްކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) އާއި -/300,000ރ. (ތިންލައްކަ ރުފިޔާ) އާއި -/663,000ރ. (ހަލައްކަ ފަސްދޮޅަސްތިން ހާސް ރުފިޔާ) ގެ ޖުމްލަ ފައިސާ ދިނުމަށް ޝަރީޢަތުން އިންކާރުކޮށްފައިވާ ސަބަބަކީ، އެފައިސާއަކީ ދެ ފަރާތުގެ ވެފައިވާ ދެއްކަމަކީ ނިމުމުން ދޭންޖެހޭ

ފައިސާއެއްކަމަށް އެ ކުންފުނިން ޒަމާނުކުރުންކަމާއި، އަދި މިފައިސާ ދިނުމަށް ޝަރުޠުކޮށްފައިވާ މާއްދާތަކާއި، އެ މާއްދާތަކުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތާމެދު ދެ ފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ހިލާފެއް ނެތްކަމުން، ދެ ފަރާތުގެ ދެމެދުގައި އުފެދިފައިވާ ހިލާފަކީ މި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދިނުމަށް އެއްބަސްވެފައިވާ ފައިސާ ދޭންޖެހޭ ހާލަތު އުފެދޭ ވަގުތާގުޅުނުކަން ދެފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ބަޔާންތަކުން އެނގެން އޮންނަކަން؛[7]

10.2. އެއްބަސްވުމުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ދިނުމަށް އެއްބަސްވެފައިވާ 300,000/-ރ. (ތިންލައްކަ ރުފިޔާ) އާއި، 2 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން ދިނުމަށް އެއްބަސްވެފައިވާ USD200,000 (ދެ ލައްކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) އަކީ އެ އެއްބަސްވުމުގައި ސޮއިކުރި ދުވަހުން ފެށިގެން 60 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ދިނުމަށް އެއްބަސްވެފައިވާ ފައިސާކަން އެ މާއްދާތަކުން އެނގެން އޮތުމާއި، އެ އެއްބަސްވުމުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން މި ފައިސާ ލިބިގަތުމަށްޓަކައި ޕަރފޯމަންސް ނުވަތަ އެ އެއްބަސްވުމުގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ގޮތުން، ފައިސާ ދޭ ފަރާތުން އިލްތިމާސް ފުރިހަމަކުރަންޖެހޭ ޝަރުޠެއް އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ނަމަވެސް، މި ފައިސާތަކަކީ އެއްބަސްވުމުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އަދި (ށ) ގައި އެއްބަސްވެފައިވާ ފަދައިން ދައްކަންޖެހޭ ސީދާ ފައިސާތަކެއްކަން އެނގެން އޮންނަ އޮތުމުން؛[8]

10.3. މައްސަލަ ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމަށް ކުރަންޖެހުނު ހަރަދު، ގެރެންޓީ ހަރަދު ހިމެނޭ ގޮތަށް ދިނުމަށް ދެ ފަރާތުން އެއްބަސްވެފައިވާތީ،[9] އާބިޓްރޭޝަން ކުރަންޖެހުނު ގެރެންޓީ ހަރަދަކީ ނުހިމެނޭ ކޮމިޝަން އިން ބޭންކަށް ދޭންޖެހޭ ކަމުގައިވިޔަސް، އާބިޓްރޭޝަން ގެރެންޓީ ވަކިކުރުމުގެ ބޭނުމަށް ހަރަދުގެ ގޮތުގައި ކުރުމަށް އެދިފައިވާ ފަންސާސްހާސް ރުފިޔާ އަދި ހަރަދުކޮށްފައިވާކަން ހުށަހަޅާފައިވާ ލިޔުންތަކުން

7 ދަފްތަރުގެ ލިޔުމުގެ 3.2

8 ހަމަ ގެ 3.3

9 އެއްބަސްވުމާ ހިލާފުވިކަމަށް ކޯޓުން ކަނޑައަޅައިފި ފައިސާ، މި އެއްބަސްވުމާ ހިލާފުވާ ފަރާތް ފައިސާ ދެއްކުމުން އެ ދެއްކުން މައްސަލަ ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުގެ ކުރަންޖެހުނު ހަރަދު، ގެރެންޓީ ހަރަދު ހިމެނުމާ ދިނުމަށް އެއްބަސްވުމުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވޭ.

އުނގެން ނެތުމުން، ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/89 ފައިސަލާގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ނ) އަން ރިޢާޔަތްކޮށް، މިފައިސާ ނަގައިދެވޭން ނެތްކަމަށް؛[10] މިއުވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކާއި ދެފަރާތުން ފާހަގަކުރި ކަންކަން:

11. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1888/Cv-C/2018 ފައިސަލާއާ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ އެއްގޮތް ނުވާކަމަށް ބުނެ އެފައިސަލާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި ނޫރާނީ ކުރޫޒްގެ ފަރާތުން އަންނަނިވި ނުކުތާތައް ފާހަގަކޮށް، އިސްތިއުނާފީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ވާހަކަ ދައްކާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން ހުށަހަޅާފައިވާ؛

11.1. **ފުރަތަމަ ނުކުތާއަކީ،** ދެފަރާތުގެ ދުރުދުރުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ މާނަކުރުމުގައި، އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިންގެ ދުރުގައި ހިލާފުން އުފެދިއްޖެނަމަ، އެ އެއްބަސްވުމުގެ މާނަކުރުމުގައި ރިޢާޔަތްކުރަންވާނީ އެއްބަސްވުމުގެ މަޤްޞަދަށްކަމާއި، ޢާދަވާ ތަރުޖީޙްކަން ޤަބޫލުކުރަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/HC-A/139 ފައިސަލާގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާތީ، މި އުސޫލާއި ޚިލާފަށް، ނޫރާނީ ކުރޫޒްގެ ބަދަލުގައި އާ ދުރުދުރު ވެފައިވާ އެއްބަސްވުން މާނަކޮށް، ސިވިލް ކޯޓުން ޙުކުމްކޮށްފައިވުން ކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

11.1.1. މިނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި ނޫރާނީ ކުރޫޒްގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ، ދެފަރާތުގެ ދުރުދުރު އެއްބަސްވުން ވެފައިވާ މަޤްޞަދު ޚާއްޞަ ކުރުމަށް ނޫރާނީ ކުރޫޒްގެ ފަރާތުން މަސައްކަތްކުރުމަށް ކަމުގައި، ނަމަވެސް އެއްބަސްވުމުގެ މަޤްޞަދު ޚާއްޞަވެފައި ނުވަނީ، އަމިއްލަ ބަދު ނުފޫޛު ޚާއްޞަކުރުމަށް ދުރުވެރިވެގެން ކަމަށްވާތީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ޙުކުމް ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/HC-A/139 ފައިސަލާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލާއި ޚިލާފު ކަމަށެވެ.

[10] ދަޢުވާގެ ދިފާޢުގެ 3.4

11.1.1.1 މިނުކާތާގެ ޝަރުތުގައި އަޕީލްއަރީމްގެ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އަޕީލްއަރީމް އަދާކުރަންޖެހުނީ 2 ކަމެއް ކަމަށާއި، އެއީ ރިސޯޓުގެ ޗީފް ރައިޓް ގެޓުމަންޓަކައި ކުރަންޖެހޭ އިދާރީ މަސައްކަތްތައް ކުރުމާއި، އަޕީލްއަރީމްގެ ފަރާތުން ނޫރާނީ ކެޕްޓަނަށް ޓިންގަރެއްކަ ކުރިޔާ ދިނުމުކަމަށާއި، މި 2 ކަންތައް އަޕީލްއަރީމްގެ ފަރާތުން ފުރިހަމަކޮށްފައިވާކަމަށާއި، ރިސޯޓުގެ ޗީފް ރައިޓް ގެމުމުގެ އެންމެހައި ކަންކަން ފުރިހަމަ ކުރުމަށްފަހު، ނޫރާނީ ކެޕްޓަނަށް އެއް ދޯނިޔަށް ފައިސާ ދިނުމަށް އެއްބަސްވެފައި ނުވާނެކަމަށާއި، އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އަޕީލްއަރީމް ނުކުރޭ ޚިދުމަތެއް ނޫރާނީ ކެޕްޓަނަށް ހަވާލު ކުރުމުގައި ބަދަލުވެފައި ނުވާނެކަމަށާއި، ނޫރާނީ ކެޕްޓަން އިން ކުރަންޖެހޭ ކަންކަން ނުކުރާ ޚިދުމަތުގެ ޖިނާ އަޕީލްއަރީމްގެ ފަރާތުން ނަގަންޖެހޭނެ ކަމުގައި ނުދެކޭކަމަށެވެ.

11.2 **ދެވަނަ ނުކުތާއަކީ،** ނޫރާނީ ކެޕްޓަން އަދި އަޕީލްއަރީމާ ދެމެދު ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމަކީ، ރ.އަތޮޅު ބޮޑުފަރު ރިސޯޓުގެ ގެސްޓުން ރައިޓްސް ނޫރާނީ ކެޕްޓަން އިން ގެމުމަންޓަކައި ފޯރުކޮށްދިނުމަށް އަރިސީރިކޮށް ފުރުކޮށްދިނުމާއި ދެމެދުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމެއްކަމަށާއި، އެ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ނޫރާނީ ކެޕްޓަން ލިބެން އޮތް މަސްފުޔަކީ ނުލަފާ އެއްކަމަކީ ރ.ބޮޑުފަރު ރިސޯޓުގެ ގެސްޓުން ރައިޓްސް ކަމަށްވެފައި، އަޕީލްއަރީމަން އުޅުނުގޮތުން ދިނުމަށް އެއްބަސްވެފައިވަނީ، މިމަންޒަ ނޫރާނީ ކެޕްޓަން ހިލޭ ކުރުވިއްޖެނަމަ އެކަމުގެ މުޤާބިލުގައި ކަމަށްވާތީ، ނޫރާނީ ކެޕްޓަން ރިސޯޓުގެ ގެސްޓުން ރައިޓްސް ލިބިފައި ނުވާކަން އެނގެން އޮތިއިރު، އެކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރުމެއް ނެތި އަޕީލްއަރީމަން އުޅުނު ނަގައި ދިނުމަށް ސިވިލް ކޯޓުން ކަނޑައަޅައި ދުލުމުކޮށްފައިވަނީ، ޝަރީޢަތުގެ އަދުލު ނުވަތަ natural justice ގެ އުސޫލުތަކާއި ޚިލާފުވާގޮތަށް ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

11.2.1. މިންގަނޑުގެ ތަފްސީލުގައި ޝަރީޢަތް ކުރިއަށްގެންދާ ގޮތުގެ ތަފާސްހިސާބު ބޭނުންކުރަނީ، ޖަޒާއީ އަދުލު ނުވަތަ natural justice ގެ އުސޫލުތަކާއި، ބައްޓަން އުނިކުރާ ފަރާތަކަށް، ހަމަހަމަ އުސޫލުތަކާއި ތަޤްރީރު އިންސާފު ހޯދައި ދިފާޢުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދިނުމުގައި ފުރިހަމަ އެއްބަސްވުމުގެ ދަރުމަ ހިނގާ ގޮތްތަކުގެ ހުކުމް ކުރުމުގެ ޝަރީޢަތް ނިމުމަށް ކުރިއަށްގެންދިއުމުގައި ކޯޓުތަކުން ތަޢާރުފުކުރާ ތަރައްޤީ ކޮށްފައިވާ، އަދިއެފަދަ ގޮތް ނުވާނަމަ ބަދަލުގައި ދައުރެއްގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅާ ނަޒަރިއްޔާ، އުސޫލުތަކާއި ގަވާއިދުތަކުގެ ކަމުގައި ދިރުވާލަން ވާއެއްބަސްވުމާ ވަގުތު، އާ މުއާމަލާތް ކަމުގެ ވަކި ނުވަތަ އަދާލަތުގެ ބަދަލުކުރުމަށް ނަގައިދިނުމަށް، ޖަޒާއީ އަދުލު ނުވަތަ natural justice ގެ އުސޫލުތަކާއި ޚިލާފު ނުކުރުމުގައި ދޭހަކުރެވެ.

11.2.1.1. މިންގަނޑުގެ ތަޢާރުފުގައި ބަޔާންކުރެވިފައި ވާގޮތުން ފާހަގަކުރެވިފައިވާ، ޝަރީޢަތް ކުރިއަށްގެންދާ ގޮތުން ހުކުމްކުރުމުގައި ދަ އިސްތިއުނާފު ޝަރީޢަތުގައިވެސް ހުށަހެޅޭ އެއްވަރަކަށް ކަމުގެ ތަޢާރުފު ކުރަނީ، ހަމަ ތަރައްޤީ ކޮށްދިން ތަޢާރުފު އަދާކުރާ އަދަބާ ޤާނޫނީ ހަމަ ނުވަތަ ތަރައްޤީކުރުމުގައި ނުލާ ޖަވާބުދާރީ ކަމުގައި ބަލައިގަތުމުގައި، އިސްތިއުނާފު ނިޔާޔާ ސަރުކާރު އަދި ޤާނޫނީ ޚިލާފު އުސޫލުތަކުގައި ވެފައި ނުވާ ޝަރީޢަތް އަދި ބޭނުންކޮށްފައި ނުވާކަމަށް.

ދިފާޢުގެ ހުށަހެޅުން

12. އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ޝަރީޢަތުގެ ތަފާސްހިސާބު ހުށަހެޅުން ކަމަކީ ފާހަގަކުރެވިފައިވާ އަސާސީ ކަމަށް ދެކިލެވޭ.[11]

12.1. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް މަދަނީ ކޯޓުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ފައިސާގެ ދަޢުވާ ކަނޑައެޅިގެން އަންގަވާފައިވާ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1888/Cv-C/2018

[11] ޝަރީޢަތުގެ ފާހަގަކުރެވުނު ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅި އިސްތިއުނާފު ފޯމާ ގުޅުންހުރި ނަންބަރު 10- ސަފުހާ 7

ޤަސްދުއާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތުގެމަތިން ދައުލަތަށްޖެހޭ ފައިސާ ދެއްކުން ފަސްކުރުމަށް އަންގައި ވަގުތީ އަމުރެއް ނެރެދެއްވުން؛ އެދި

12.2. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1888/Cv-C/2018 ޤަސްދުއާގައި ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުމުން ބާޠިލުކުރުމާއި ކަނޑައަޅައިދީ އެ މުއްދަތުން ފައިސާދޭ ކުރަނިވި ބުރުވުއްކޮށްދިނުން؛ މިއެވެ.

13. އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ އަޕީލަންޓްގެ ފަރާތުން އުޒުރުތަކެއްކަމަށް ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1888/Cv-C/2018 ޤަސްދުއާގައި ބުނެވުނު ކޮށްފައިވަނީ ޝަރުޢާ އަދި ޤާނޫނާ ޚިލާފަށްކަމަށް ކަނޑައެޅުން ތިބުނު ނުރެކަމަށް ކަނޑައަޅައި ބުރޫއްކޮށްދިނުމަށްއެވެ.[12]

ޝަރީޢަތަށް ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް:

14. އިސްތިއުނާފީ މަޙްކަމާގައި މިކޯޓުން ގެންދެވި ކަނޑައަޅަންޖެހޭ މަޙްކަމާގައި ހިމެނޭ އެއްބަސްވުން ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ހައިކޯޓުގެ **ޤާނޫނީ ވެރިންގެ ޢަމަލުތަކުގެ ބިޔަކުރަނީ ވަކި ވ. އެ ވެރިން އަދި ވެރިކަންވެރިން ވެރިކަމުގެ ދިމިޤްރާ**[13] ޤަސްދުއާއާ ޚިލާފުކުރަނީއެއް އަދި އެއްބަސްވުމާ ގުޅޭގޮތުން ބަދަލު ނަޒަރިއްޔާވަނީ natural justice ގެ އުސޫލާ ޚިލާފުވުމަކީ ކަމެއްކުރެއެވެ.

އެއްބަސްވުން މާނަކުރުން

15. ކުރިން ބުނެވުނު ފަރާތެއް ދެމެދުގައި އެއްބަސްވުމުގެ ވަސީލަތެއް، ޝަރުޢީ ކަނޑައެޅުން ބޭނުމަކަށް ރިސްކުރެއް ގަވާއިދުގައި -/300,000ރ. (ތިންލައްކަ ރުފިޔާ) އަޕީލްކުރިމަކަށް ދިނުމުގެ އިތުރުން އެރިސްކުޖު

12 އަޕީލްކުރިމީގެ ފަރާތުން ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ފޯމުގެ ޖަވާބު ފޯމުގެ ނަންބަރު 5

13 2012/HC-A/139

ގަސްވިއްކުމުގެ ކަންކަމުގައި މުދުވެރިއެއްގެ ދައުރު އަދާކުރުމެވެ.[14] އަދި، މިމަސައްކަތުގެ އުޖޫރައެއްގެ ގޮތުގައި USD200,000 (ދުއިލައްކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) އަބްދުއްރަޙީމަން އަށް ދިނީ ގޮތަށެވެ.[15]

16. އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ދަށު ކޯޓުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ، އަބްދުއްރަޙީމަން ދީފައިވާ 300,000/- ރ. (ތިންލައްކަ ރުފިޔާ) އަނބުރާ އަބްދުއްރަޙީމަން ދިނުމާމެދު އިޢުތިރާޒް ނުކުރާކަމަށެވެ. ނަމަވެސް، އެއްބަސްވުމުގެ މަޤްސަދަކީ ދެފަރާތުގެ މަސްލަހަތަށްޓަކައި ވަކި މުޢާމަލާތެއް ކުރުން ކަމަށްވުމުގައި މިމުޢާމަލާތް ނިމުނީސް އުޖޫރައިގެ ފައިސާ ބައްދަލުވެގެން ނުވާނެކަމަށެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމުގައި ވަކި ތާރީޚެއް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާތީވެސް، މިމުޢާމަލާތަކީ ބޭރުގެ ފަރާތްތަކާ އެކީ ކުރާފަދަ މުޢާމަލާތެއް ކަމުގައިވާތީ، ދަށު ކޯޓުގައި މައްސަލަ ހިނގަމުން ދިޔައިރުވެސް އެމުޢާމަލާތް ނިމިފައިކަން ނޭނގޭ ކަމަށެވެ.[16]

17. މިކޯޓަށް ހުށަހެޅި އިސްތިއުނާފު ފޯމުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ބަޔާންކޮށްފައިވާ، އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ރިސޯޓް ޑިވެލޮޕްކުރުމަށްޓަކައި ކުރަންޖެހޭ މުޢާމަލާތްތަކެއް ކުރުމުން ނަމަވެސް އަދިއެކު ބޯޓު ނުފޫޅާ ފަދަ ކަމެއް މުދުވެރިވެގެން އެކަން ކާމިޔާބުވެފައިނުވާކަމަށެވެ. އެގޮތުން، ރ.ބޭޖުފުށި ރިސޯޓަކީ ޖޫރިސޯޓް ރިސޯޓް ޑިވެލޮޕްކުރުމަށް އާންމުކޮށް ކުރިއަށް އެސްޓޭބްލިޝްކުރާ ހިމެނޭ ކޮޓެޖުވެސް މާރކެޓިންގެ އޭޝިއާ ޕެސިފިކް ރިސޯސަސް ކޯޕަރޭޝަން (އޭ.އޭ.ޕީ.އާރ.ސީ) މުދުވެރިޔާއާ އިސްތިހާރުކުރުމަށް ބޭރުން ދޫކޮށްފައިވާ ރަށެއްކަމުގައިވުން އެރަށުގެ ހިއްސާ އެހެން ފަރާތްތަކަކާ ބަދަލު (ޖޮއިންޓްވެންޗަރ) ކުރުމަށް ނިންމުމުން، އެމުޢާމަލާތް ނިމިފައިނުވާކަމަށެވެ.[17] މިއީ، ދަށު މަރުޙަލާގައި އުފައްދާފައިވާ ބަހުސެއް ނޫނެވެ.

18. އެހެންކަމުން، މިމައްސަލައިގައި ހުއްޖަތާ އުފުލިފައިވާ މިދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެވިފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ދައްކަންޖެހޭ ވަގުތު މުދުގައިކަން އެނގެއެވެ. އިސްތިއުނާފު

[14] ނޫރާނީ ކޯޕަރޭޓް އަދި އަބްދުއްރަޙީމާ ދެމެދު ވެވިފައިވާ އެގްރީމެންޓްގެ 1- އެގްރީމެންޓް ކުރާތާ މަޤްޞަދު

[15] އެބީ

[16] 09 ސެޕްޓެމްބަރު 2018 ވަނަ ދުވަހު ސިވިލް ކޯޓަށް ނޫރާނީ ކޯޕަރޭޓްގެ ވަކީލު އޭ.އަބްދުﷲ ސަޢީދުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ބަޔާނުގެ 3 ވަނަ ޕެރެގްރާފް

[17] އިސްތިއުނާފު ފޯމުގެ 8·1·5

ފުރަތަމަ ނުކުތާގައި ނޫރާނީ ކުރީބަޔާގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ބަހުސެއް ވެސް މިއެވެ. އެގޮތުން، އެނުކުތާގައި އެފަރާތުން ވާހަކަދައްކާފައިވާނީ، އެއްބަސްވުން މާނަކުރުމުގައި ތިޔާރަށްކުރަންވާނީ، އެއްބަސްވުމުގެ މަޤްޞަދަށްކަމާއި، އޭގައިވާ ލަފުޒަށް ނޫން ކަމަށެވެ.

19. އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާގައި ކުރީބަޔާގެ ހަވާލާދީފައިވާ ހައިކޯޓުގެ މަޝްހޫރު ޤަޟިއްޔާ ޕެރެޑައިސް ކޮންސްޓްރަކްޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. އެމް ޕްރޮޕަރޓީޒް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް[18] ޤަޟިއްޔާގެ ފަނޑިޔާރުކޮށް ނުކުތާ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

"ދަޢުވާލިބޭގޮތުގައި ދުސްތޫރުގައިވެފައިވާ އެއްބަސްވުމެއް މާނަކުރުމުގައި ބައިވެރިންގެ ދެމެދުގައި ހިމާޔަތް އޮތުމާއެކު، އެއްއެއްބަސްވުން މާނަކުރުމުގައި ތިޔާރަތްކުރަނީ އެއްބަސްވުމުގެ މަޤްޞަދަށްކަމާއި އޭގައިވާ ލަފުޒަށްނޫނެވެ ނުންނަކަން އުސޫލަކާއި، މިމަބްދައުގައި (العبرة في العقود بالمقاصد والمعاني لا بالألفاظ والمباني) އަކީ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ބިނާ މަޤާސިދު ވަކި މަދަނީ ގާނޫނާ ޢާއްމު ވަޞީއްޔަތް މި ޝަރީޢަތުގެ ޤާއިދާއިން އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ޤާއިދުކޮށްފައިވާ އުސޫލުތަކާއި މުޢާމަލާތުގެ ޤާނޫނުގެ ބަސްތަކުގައި އެއްބަސްވުމާއި ކޮންޓްރެކްޓުގެ މާނަކުރުމުގައި އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިންގެ މަޤްޞަދު ދެނެގަތުމުގައި އެއްބަސްވުމުގައި ހިނގާފައިވާ މުޢާމަލާތް މަޤްޞަދުތަކަށް ބަލައި އަދި މަޤްޞަދާއި ހިލާފު އެއްބަސްވުމުގެ ވަރަށް ބާރުގަދަ ކަންކަމަށް ބަލާނީ ކަމާއި ބަދަލުވެގެންނުވާނެ އުޞޫލުގެ"[19]

20. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ދިރާސާތައް ޔުނިވަރސިޓީ މަސްޖިދު ޤަޟިއްޔާ ވ. މުޙައްމަދު އިބްރާހީމްގެ ޤަޟިއްޔާ[20] ޤަޟިއްޔާގައި ވަކިކުރުން ޚިޔާރު ނުކުތާ މުޢާމަލާތުގެ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި، ކޮންޓްރެކްޓް ބާޠިލް ގާނޫނު އާއި ޤާނޫނީ ޤަވާޢިދުތަކުގެ އަދިގައި، އެއްބަސްވުން މާނަކުރުމުގެ އަސާސީ ޤަވާޢިދުތަކާއި ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

20.1. އެއްބަސްވުމުގައި ވަކި ބަހަކަށް ދެވޭ މާނަ ބަޔާންކޮށްފައިނުވާނަމަ، އެއްބަސްވުމުގައި ބޭނުން އެއްފަދަ ދެފަރާތުން އެއްބަސްވުމުގައި ބޭނުންކޮށްފައިވާ ލަފުޒުތަކާއި ބަސްތަކުގެ އާންމު މާނަ ބޭނުންކޮށްގެންކަން؛

---
[18] 2012/HC-A/139
[19] އބދ ގ ސ 10
[20] [2022] SC 60
[21] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/91

20.2 އެއްބަސްވުން މާނަކުރާއިރު ގެންގުޅޭނީ އެއްބަސްވުން ލިޔުނު ކަންހިނގާދިޔަ ގޮތާއި ވަށައިގެންވާ ކަންކަން އެނގިހުރި އާދައިގެ ސަރަބަބުތި އިންސާނަކު އެއްބަސްވުން ކިޔުމުން އޭގެން ދޭހަވާ މާނަ ދެނެގަތުމުގެ މިންގަނޑުކަން؛

20.3 އެއްބަސްވުން ކިޔުމުން، ވަކިކަމަކާގުޅޭ އެއް މާނައަކަށް ވުރެ ގިނަ މާނަ އޭގެން ދޭހަވާނަމަ (ambiguity)، އަދި އެއީ ވިޔަފާރި މުއާމަލާތެއްނަމަ، ކޯޓުން އެފަދަ ހާލަތްތަކުގައި އެކަށީގެން މާނަކޮށް ކަނޑައަޅަނީ އެއްބަސްވުމުގައި ބޭނުންކޮށްފައިވާ ބަސްތަކާއި ޖުމްލަތަކާއި ފުރިހަމަ، ވިޔަފާރިއަށް ފަދަ ނުވަތަ އެކަށޭނަ (business common sense) މާނައެއްކަން. މިފަދަ ހާލަތްތަކުގައި ކޯޓުން އެއްބަސްވުން މާނަކުރުމުގައި ކަންހިނގާދިޔަ ގޮތުގެ ހަޤީޤަތްތަކާއި ވަށައިގެންވާ ކަންކަމަށް ބަލައި، ވިޔަފާރިއަށް ފަދަ ނުވަތަ އެކަށޭނަ މާނައެއް ކުރުމަށް ފަހިވާނޭ މަސައްކަތްކުރަންވާނެކަން؛

20.4 އެއްބަސްވުމުގެ މާއްދާތައް ކިޔާ މާނަކުރަންވާނީ އެކުއެކީގައެވެ. އެއްބަސްވުމުގެ ވަކި ވަކި މާއްދާތައް (އެހެން މާއްދާތަކަކާ ސަމާލުކަން ނުދީ) ކިޔައި މާނަކުރުމަކީ އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިން އޭގެން ހާސިލުކުރަން ބޭނުންވި ނަތީޖާ ހާސިލު ނުވާފަދައަކުން ކަންކުރުން ކަމުގައި ބެލެވޭކަން؛

20.5 އެއްބަސްވުމެއް ވުޖޫދުވެ، އޭގައި ޝަރުތުކުރުމުގެ ކުރިއަށް ދެކެވުނު ވާހަކަތަކާއި ކުރެވުނު މުއާމަލާތްތަކަކީ އާންމު އުސޫލެއްގެ ގޮތުން އެއްބަސްވުމެއް މާނަކުރުމުގައި ބޭނުންކުރެވިދާނެ ވަސީލަތްތަކެއް ނުވަތަ މަޢުލޫމާތެއް ނޫންކަން؛

20.6 އެއްބަސްވުމެއްގައި ވަކިކަމަކާއި ގުޅިގެން ވަކި ގޮތަކަށް އަމަލުކުރުމަށް އެއްބަސްވެފައިނުވާ ހާލަތްތަކުގައި، ވަކި ކަމެއް އެ އެއްބަސްވުމުގައި އިމްޕްލައިޑްކުރާ ކަމެއް (imply) ކަމުގައި ބެލެވޭ ޤާނޫނުގައި ނުވަތަ ޝަރުޢީ މަބާދިތަކުން ނިމިފައިވާ ޤަވާއިދުތަކުގައި، އެ އުސޫލު ބިނާވާ މައްސަލަތަކެވެ. މި ފަދައިން އެއްބަސްވުމުގައި ނުހިމެނޭ ކަމެއް އިމްޕްލައިޑް ކުރުމަކީ ޤާނޫނީ ގޮތުން އަޑުން ބޮޑުން ބޮޑު، އެފަދައިން ކަންކުރުމުގައި އަދި ނިންމުމުގައި ފަރުވާތެރިވާންޖެހޭ ކަމެކެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމުގައި ނުހިމެނޭ ކަމެއް އިމްޕްލައިޑް ކުރުމުގައި އަންނަނިވި އުސޫލުތައް ނަގައިދެނެގަނެވެ.

20.6.1 އިމްޕްލައިޑް ކުރާނީ ކަމަކީ އެކަމުގެ މައްސަލަ އެއްބަސްވުން ބިނާވާ ވިޔަފާރި މުޢާމަލާތުން އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިން ހޯދަން ބޭނުންވި ނަތީޖާ ނެރުމަށް (business efficacy) ނުވަތަ އެ ކަމެއް އެއްބަސްވުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ނެތްނަމަވެސް އެއީ އެއްބަސްވުމުގައި ހިމެނުނުކަމަށް ބެލޭ ފަދަ ކަމެއް (officious bystander test) ކަމުގައި ވާންޖެހެއެވެ. އަދި އެފަދައިން އިމްޕްލައިޑް

ކުރުވާ ކަމަށް އެއްބަސްވުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެއްވެސް މާއްދާއަކާ ޚިލާފަށް ނުވަތަ ތަޢާރުޟުވާކަމެއް ކަމުގައި ފެނެން ނުވާނެކަން.

20.6.2. ވަކި ކަމަކީ އެއްބަސްވުމަކާ ގުޅޭ އިޖްތިހާދު ކުރުވިޔާން ކަމެއްކަން ނުވަތަ ނޫންކަން ބަލާނީ ބޭރުފުށުން ކަނޑަވަރުކުރެވޭ ފަދައިން (objectively)، އެއްބަސްވުމީ އިބާރާތުގައި އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިންގެ ހައިސިއްޔަތުގައި އާންމު ސަބަބުވެރި އިންސާނަކު ހުރިނަމަ އެފަރާތަކުން އަމަލުކުރާނެ ކަމަށް ބެލެވޭ ގޮތުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށެވެ. މިހެންކަމުން، އެއްބަސްވުމަކަށް ކަމެއް އިޖްތިހާދު ކުރުމުގައި އެއްބަސްވުން ލިޔުނު، އެއްބަސްވުމުގެ ދެ (ނުވަތަ ގިނަ) ބައިވެރިންގެ އެނގުމުގެ ތެރޭގައިވާ ހަޤީޤަތްތަކާއި ވަށައިގެންވާ ކަންކަމަށް ބަލަންވާނެއެވެ.

21. މިމައްސަލައިގައި ސާބިތު އުފެދިފައިވާ ފައިސާ ދެއްކުމާ ގުޅޭ މާއްދާއަކީ އެއްބަސްވުމުގެ 2 ވަނަ މާއްދާއެވެ.[22] އެ މާއްދާގައިވަނީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

2. ފައިސާދެއްކުމަށް އެއްބަސްވާގޮތް

ހ. މިއެގްރީމެންޓުގައި ސޮއިކުރާދުވަހު -/300,000ރ. (ތިންލައްކަ ރުފިޔާ) އަނބުރާ ދައްކަމުން ބާކީ ހުރި މިއެއްބަސްވުމުގައި ސޮއިކުރާތާ 60 ދުވަސް ތެރޭ ނުދެއްކުނުން ފައިސާ ދޭ ފަރާތަކުން ދޭން ފައިސާ ލިބޭ ފަރާތުން އެއްބަސްވެވެ. އަދި މިފައިސާ އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު 60 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ނުދިނީ އިތުރުން ހިނގާ ކޮންމެ ދުވަހަކަށް -/3,000 (ތިންހާސް ރުފިޔާ) ދައްކަމުން ފައިސާ ލިބޭ ފަރާތުން އެއްބަސްވެވެ.

ށ. މިއެގްރީމެންޓުގައި ސޮއިކުރާދުވަހު USD200,000 (ދެލައްކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ދައްކަމުން ބާކީ ހުރި މިއެއްބަސްވުމުގައި ސޮއިކުރާތާ 60 ދުވަސް ތެރޭ ނުދެއްކުނުން ފައިސާ ދޭ ފަރާތަކުން ދޭން ފައިސާ ލިބޭ ފަރާތުން އެއްބަސްވެވެ.

22. މިމާއްދާ މާނަކުރުމުން ދަނީ ކޮޅުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، އެއްބަސްވުމުގައި ސޮއިކުރާ ދުވަހުން ފެށިގެން 60 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ފައިސާދިނުމަށް އެއްބަސްވުމުގައިވާ ކަން އެމާއްދާއިން އެނގެން އޮތް ހިނދު، އެއްބަސްވުމުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން މިފައިސާ ލިބުމަށްޓަކައި އަބްދުއްރަޙީމް ނުވަތަ އެއްބަސްވުމުގައި

[22] އެއްބަސްވުމުގައި 2 ވަނަ މާއްދާގެ ގޮތުގައި ދީ މާއްދާއެއް ލިޔެފައިވާއިރު މިޤަރާރުގައި ހަވާލާދީފައި އެއްބަސްވުމުގެ 2 ވަނަ ސަފްޙާގައިވާ މާއްދާއެވެ.

ބަލާފާރިފައިވާ ގޮތުން، ފައިސާދީ ފަރާތުން އިތުރަށް ފުރިހަމަކުރަންޖެހޭ ޝަރުޠެއް އެމާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިނުވުމުން އެފައިސާއަކީ ދައްކަންޖެހޭ ނުދައްކައިވާ ފައިސާބަދަލެއްކަމަށް އެނގެން އޮންނަނަކަމަށެވެ.[23]

23. ދަށު ކޯޓުގެ މިމާނަކުރުމަށް ބަލާއިރު، މިއީ މިމާއްދާ ތަބީޢީގޮތުން މާނަކޮށްފިނަމަ ނިކުންނާނެ ނަތީޖާއެވެ. ސުވާލަކީ، މިއީ ސަރަހައްދަށް މާނަކުރަންޖެހޭނެ ގޮތެވެ؟ ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ވެވިފައިވާ އެއްބަސްވުމަކީ، ރިސޯޓެއް ގަނޑުވިއްކުމަށްޓަކައި ފައިސާ އިންވެސްޓްކުރުން އަދި ގަނޑުވިއްކުމުގެ މުއާމަލާތުގައި ޑިވެލޮޕަރެއްގެ ދައުރު އަދާ ކުރުމުގެ އެއްބަސްވުމެކެވެ. ޢަބްދުއްރަޙީމްގެ ފަރާތުން ރިސޯޓު ގޮތުގައި -/300,000ރ. (ތިންލައްކަ ރުފިޔާ) ދޭން އެއްބަސްވެއެވެ. އަދި، ރިސޯޓު ވިއްކުމުގައި "ޑިވެލޮޕަރެއްގެ" މަސައްކަތްކުރުމުން "އޯޑަރ" އިގެ ގޮތުގައި USD200,000 (ދެލައްކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ލިބޭއެވެ. އެއްބަސްވުމުގެ އިބާރާތަށް ބަލާއިރު، މިފައިސާ ދައްކަންޖެހެނީ 60 ދުވަހުގެ ތެރޭގައެވެ. ދަށު ކޯޓުން މާނަ ކޮށްފައިވަނީ، މި 60 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ޢަބްދުއްރަޙީމްގެ ފަރާތުން ކޮށްދޭންޖެހޭ ވަކި ކަމެއް އެއްބަސްވުމުގައި ޝަރުޠުކޮށްފައިނުވުމުން މިފައިސާ އަދި އެއްވެސް ޝަރުޠަކާ ނުލައި 60 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ޢަބްދުއްރަޙީމް އަށް ލިބެންޖެހޭ ފައިސާއެއް ކަމަށެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މުޅި އެއްބަސްވުން ކިޔާލުމުން، ހުށަހަޅާ އެއްބަސްވުމުގެ 1 ވަނަ މާއްދާ ކިޔާލުމުން މިއީ ރ.ބޮޑުފަރު ރިސޯޓުގެ ލީސް ހޯލްޑް ރައިޓް ގަނޑުވިއްކުމުގެ ޑިވެލޮޕަރެއްގެ ދައުރު އަދާކުރުމުން ލިބޭ ފައިސާއެއްކަން އެނގެއެވެ. އެހެންކަމުން، މިފައިސާ ބަޔަކުވުމުގައި މަސައްކަތް ކޮށް ނިމިފައިވާން ޖެހޭ ކަލާވެލު އެއްބަސްވުމުގައި ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައިނުވިނަމަވެސް، ޢަބްދުއްރަޙީމް ކުރުމަށް އެއްބަސްވެފައިވާ މަސައްކަތާއި އެމަސައްކަތުގެ "އޯޑަރ" އިގެ ގޮތުގައި ލިބޭ އަގުގެ މިންވަރަށް ބަލާއިރު، އާދައިގެ ސަހަބުވިރި އިންސާފުގެ ވިސްނުމުން ބަލާއިރު، މިއީ މިމަސައްކަތް ނިމުމުން ބަޔަކުވާ ކަލާވެލު ކަމަށް ބެލެވެއެވެ. އެހެނީ، މިއީ ރިސޯޓުގެ ލީސް ހޯލްޑް ބައެއްޗެއް ގަނޑުވިއްކުމުގެ މުޢާމަލާތް ކުރުމަށްވާއިރު،

[23] ދަށުކޯޓު ޙުކުމުގެ 3.3

އެއްވެސް ޝަރުޠެއް ނެތި، 60 ދުވަސްވުމުން، USD200,000 (ދުއިލައްކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ގެ ބޮޑު "އުޖޫރަ" އެއް ޢަބްދުއްރަޙީމަން ރައްދުވުމަކީ، މިފަދަ ވިޔަފާރި މުޢާމަލާތްތަކަށް ފަހި މުޢާމަލާތުގެ މަޤްޞަދު ޙާސިލުކުރުވުން މަނާކުރުމުގެ ކަމުގައި ނުބެލެވެއެވެ.

24. އެހެންކަމުން، ދަޢުވާގެ ދަށުގައި ވެވިފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ޢަބްދުއްރަޙީމަން ދިނުމަށް އެއްބަސްވެފައިވާ USD200,000 (ދުއިލައްކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) 60 (ފަސްދޮޅަސް) ދުވަސް ހަމަވުމުން އެއްވެސް ޝަރުޠަކާ ނުލައި ޢަބްދުއްރަޙީމަން ފައިސާ ރައްދުވާ ގޮތަށް އެއްބަސްވުން މާނަކޮށްދެވިފައި ރަނގަޅަން ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

ނެޗުރަލް ޖަސްޓިސްގެ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ބަދަލު ނަގައިދިނުން

25. އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާ ނުކުތުމާގައި ސޫރަސީ ކުރިޔަށްގެ ފަރާތުން ގާނޫނީގޮތުން ފައިސާ، ދަޢުވާކުރުމުގެ ދަށުގައި ވެވިފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ރ.ބޮޑުފަޅުގެ ހުށަހެޅި ޙައްޤުގެ ދަޢުވާ ސޫރަސީ ކުރިޔަށްގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ގޮތުގެ ބަޔާނުތަކުގައި ލިޔުންތަކާއެކު މަސައްކަތްތަކުގެ ބަދަލުގައި ޢަމަލުކުރަން ބަލާ ބަޔާނާއި ލިޔުންތަކުގެ ހުށަހެޅި ޙައްޤުގެ ނުކުތާތައް، އަޕެލަންޓަށް ނަމަ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ބަދަލު ނަގައިދިނުމުގައި، ޤަވާޢިދު އަދާލަތު ނޫނަސް natural justiceގެ އުސޫލުތަކާއި ޚިލާފަށް ކަމަށެވެ.

26. "ޤަވާޢިދު އަދާލަތު އުސޫލު"، މިލަފްޒަކީ އެއް އިޙްސާސާތްތަކުން މާނަކުރެވޭ ލަފްޒެއް ނަމަވެސް ނޫނެއް ޙަޤީޤަތުގައި ޢަދުލުވެރިވުމާ ގުޅޭ ކުރިން މަފްހޫމަކާއި ގުޅޭ ލަފްޒެކެވެ. ހަމަހަމަ ފުރުޞަތާއި އަދި ބަޔާން ވަކިވަކިތަކަށް ނުދޭ މަޢުލޫމާތެއް ނިންމުމެވެ. އެހެން، ޖަލްސާ ޝަރީޢަތްތަކުގައި ފުރުޞަތުގައި "fair play in action" އެވެ.[24] އާންމު އުސޫލުން ބަލާއިރު، ޤަވާޢިދު

24 ‘Natural Justice’ is an emotive phrase, particularly to judges. But, as Sir Robert Megarry VC pointed out in *McInnes v Onslow Fane* [1978] 3 All ER 211 at 219 , (1978) 1 WLR 1520 at 1530 , justice is far from being a natural concept. It is rather a term of art meaning a legal duty to act fairly or, as Sachs LJ put it in *Edwards v Society of Graphical and Allied Trades* [1970] 3 All ER 689 at 701 , (1971) Ch 354 at 382 , ‘fair play in action’ *Natural Justice — The Malaysian Experience* “1993” 3 MLJ I

ޢަދުލުގެ ހަމަތައް ބިނާވަނީ މައިގަނޑު ދެކަމަކަށް. އެއީ، 1- ވަކި ފަރާތަކަށް ނުޖެހުން the rule against bias އަދި 2- ބަސް ބެލުމުގެ ފުރުޞަތު ދިނުން (audi alterem partem) އެވެ. މިގެ އިތުރު ކަންތައްތައްވެސް ހިމަނައިގެން މިމަބްދާ ތަނަވަސްކޮށްފައި ހުންނަކަން ފާހަގަކޮށްލެވިދާނެ، އެކަންތައްތަކީ ބުނެވުނު ގޮތުގެ ގޮތުގައި ބެލިދާނެ ކަންތައްތަކެވެ.[25]

27. މިމައްސަލައިގައި ތަބީޢީ އަދުލުގެ އުސޫލާ ޚިލާފު ނިންމުމެއް ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ މުޢާމަލާތް އަމިއްލަ ބާރު ނުފޯރާނެ ސަބަބަކާ ހުރެ ފުރިހަމަކުރެވިފައިނުވާ، އެއްބަސްވުމުގެ އެއްބައިވެރިއަކަށް ބަދަލު ނަގައިދިނުން ނުޙައްޤު ޖަސްޓިސްގެ އުސޫލާ ހިލާފުކަމަށް. އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން މިފާހަގަކުރާ އުސޫލަކީ ތަބީޢީ އަދުލުގެ އުސޫލަކަށް ވުރެ ބޭނު ނާޖާއިޒު ގޮތަށް ލިބުމުގެ އުސޫލު (unjust enrichment) ކަމަށް ބެލެވެއެވެ. މައްސަލަ ހިނގާފައިވާ ގޮތަށް ބަލާއިރު، އަމިއްލަ ބާރު ނުފޯރާނެ ސަބަބަކާ ގުޅިގެންވާކަން އެއްބަސްވުން ތަންފީޛުކުރުން މުސްތަޙީލުވުން ފަދަ ބަދަލެއް އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ދަށު މަރުޙަލާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަން އެނގެންނެތެވެ. މައްސަލަ ހިންގުމުގައި ބަސްބެލުމުގެ ފުރުޞަތު ނުދިނުން ނުވަތަ ވަކިފަރާތަކަށް ޖެހުން ފަދަ ކަމެއް ހިނގާފައިވާ ކަމަށް މިއިސްތިއުނާފުގައި ބުނެފައިނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ނުޙައްޤު ޖަސްޓިސްގެ މަބްދައާ ހިލާފުވާގޮތަށް މި އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއިން ސާބިތުކޮށްދީފައި މިޙުކުމް ގޮތް ނިންމުނުކަން ނުދެކެމެވެ.

ނިންމަން ފެންނަ ގޮތް

28. އިސްވެ ދިޔަ ސަބަބުތަކާއި އެފަދައިން ހުކުމުން، ހަރުގެންނަނަން ފެންނަނީ، ދަފުތަރުގެ ދެބުރުގައި ވެވިފައިވާ އެއްބަސްވުމާ އެއްގޮތަށް -/300,000ރ. (ތިންލައްކަ ރުފިޔާ) އާއި އެރުފިޔާ ދޭޔާ ގޮތުން ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަށް ބަދަލެއް ގެންނަންޖެހޭ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށާއި، އަދި USD200,000 (ދެލައްކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ޢަބްދުއްރަޙީމަށް ރައްދުވާކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުން

[25] *Natural Justice — The Malaysian Experience* “1993” 3 MLJ I

އެއްބަސްވުން މާނަކޮށްފައިވަނީ، އެއްބަސްވުމުގެ މަޤްސަދު ގެއްލިގެންދާގޮތަށް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި، ދެފަރާތުގެ ބަޔާން ރިޢާޔަތްކޮށް މުޢާމަލާތް ނުނިމޭ ކަން އެނގޭތީ، އަބްދުއްރަޙީމަށް USD200,000 (ދެލައްކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ނަގައިދިނުމަށްއެދިފައިވާ ދައުވާ ކަމަށް ކަނޑައަޅައި، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި ރުޅާނީ ކުރިޔަށް އިން އަބްދުއްރަޙީމަށް USD200,000 (ދެލައްކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ދިނުމަށް އަންގާ ކޮށްފައިވާ ޙުކުމުގެ އެބައި ބާޠިލުކުރުމަށެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލްގެ ރައުޔު:

29. ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ޝުޖޫނާގެ ރައުޔާއި އަޅުގަނޑު ތާއީދު ކުރަމެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމްގެ ރައުޔު:

30. ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ޝުޖޫނާގެ ރައުޔާއި އަޅުގަނޑު ތާއީދު ކުރަމެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު ބާޠިލްކުރުން

31. މިޤަޟިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބުނެވިފައިވުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި މި ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ޙައްޤު މައްސަލައިގެ ފަރާތްތަކަށް ލިބިގެންވެއެވެ. އާންމު ޤަވާޢިދުގެ ގޮތުން[26] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓަށް މައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރަން ހުށަހަޅަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ނިންމުން ނިންމާތާ 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައެވެ.[27] މި މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓް ޙަވާލުކޮށްދިނުމާއެކަ، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މުއްދަތު ގުނަން ފަށާނީ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓު

---

26 މިކަމުގައި ދެވަނަ އިސްތިސްނާ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގައި ބަޔާންކުރެއެވެ.
27 މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)

ހަވާލުކުރާ ތަރިކައިން ފުދިގެންނެވެ.[28] އެހެންކަމުން، ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ތިރުޖުގެ ހުވާބާއަން ބިނާކޮށްފައިވާ އިސްތިއުނާފުން ހުރަހެއްނެތެވެ.[29]

- **ޙުކުމް:**

ދެންފަހު، އިސްވެ ބަޔާންކޮށްދެވިފައިވާ ސަބަބުތަކަށް އެފަދައިން ހުރުމުން، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1888/Cv-C/2018 ގަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުގައި، ނޫރާނީ ކޯޕަރޭޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް އާއި ރ.އިނގުރައިދޫ، ކަނޑުބުރުގެ، އަބްދުއްރަހީމް ހަސަން އާ ދެމެދުގައި ލިޔެވިފައިވާ އެއްބަސްވުމާ އެއްގޮތަށް -/300,000ރ. (ތިންލައްކަ ރުފިޔާ) އާއި އެހެރިޔާ ދެއްކުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަށް ބަދަލެއް ގެންނަންޖެހޭ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައި، އަދި ނޫރާނީ ކޯޕަރޭޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ރ.އިނގުރައިދޫ، ކަނޑުބުރުގެ، އަބްދުއްރަހީމް ހަސަން އަތު USD200,000 (ދެލައްކަ އެމެރިކާ ޑޮލަރު) ދިނުމަށް އަންގާ ކޯޓުގެ ޙުކުމުގެ އެބައި ބާޠިލުކޮށް ކަނޑައަޅައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މި މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްތިފާޤުން ޙުކުމްކުރީމެވެ.

މިޤަޟިއްޔާ ބެލި ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް | ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ޝުޖޫނާ | ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް

(ރިޔާސަތު)

[28] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)
[29] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)